

**II МІЖНАРОДНИЙ СИМПОЗИУМ
“НАРОДЖЕННЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ ДЕРЖАВ:
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ”**

З 21 по 25 вересня 2008 р. у Львівському національному університеті імені Івана Франка відбувся II Міжнародний симпозиум “Народження слов'янських держав: стан та перспективи досліджень”. Симпозиум проходив у рамках наукового проекту, який у 2005 р. ініціювали Національний центр наукових досліджень Франції, Вища школа прикладних досліджень (Париж–Сорбонна), Інститут археології Стокгольмського університету та Інститут археології НАН України, а також Інститут археології ЛНУ ім. Івана Франка, що долучився до них згодом.

Перший симпозиум відбувся восени 2006 р. в Сорбонні. Основна мета обох симпозиумів полягала в узгодженні позицій дослідників з різних країн Центральної і Південно-Східної Європи щодо проблеми становлення ранніх слов'янських держав у Центральній і Південно-Східній Європі. Другий симпозиум, значно розширений, проходив на базі Інституту археології ЛНУ ім. Івана Франка, на нього були запрошені всі дослідники, наукова діяльність яких має відношення до державотворчих процесів другої половини I тисячоліття н. е. Оскільки симпозиум відбувався в Україні, зокрема у Львові, то важливе місце в його роботі посідали питання дослідження старожитностей згаданого часу на Західній Україні. На думку провідних учених Європи, саме ці терени були прабагачівщиною слов'ян і саме звідси в ранньому середньовіччі почалося розселення їх у Центральній і Південно-Східній Європі. У Верхньому Побужжі, Верхньому Подністров'ї та Верхньому Попрутті відкрито і досліджено найдавніші, достеменно слов'янські поселення епохи переселення народів.

У роботі симпозиуму взяли участь дослідники з Франції, Швеції, Чехії, Польщі, Росії та України. Пленарне засідання відкрив проректор з наукової роботи ЛНУ ім. Івана Франка, професор Богдан Котур. На пленарному засіданні заслухано доповіді провідних фахівців Європи: Павела Коуржіла – директора Інституту археології в Брно, Гліба Івакіна – заступника директора Інституту археології НАН України, Олега Іоаннісяна – завідувача сектора архітектури й археології Державного Ермітажу з Санкт-Петербурга та Костянтина Цукермана – директора Вищої школи прикладних досліджень (Париж–Сорбонна).

У своєму виступі “Виникнення владних центрів Моравії та Чехії” Павел Коуржіл приділив увагу питанням виникнення перших ранньосередньовічних міських осередків на Середньому Дунаї та їхньої ролі у формуванні Великоморавської і Чеської держав. Гліб Івакін та Олег Іоаннісян у доповіді “Десятична церква як символ завершення оформлення держави” розкрили роль християнської церкви в державотворчих процесах Середнього Подніпров'я. Костянтин Цукерман представив ґрунтовний аналіз локалізації сербів та хорватів “Серби і хорвати в “De administrando imperio””: дві оповіді про одну міграцію” за твором візантійського імператора Костянтина Багрянородного “Про управління імперією”.

На секційних засіданнях розглядалась ціла низка слабо висвітлених у науковій літературі питань, прямо та опосередковано пов'язаних із виникненням ранньосередньовічних слов'янських держав на теренах Центральної і Південно-Східної Європи. Йшлося, передовсім, про впливи та взаємовпливи автохтонних і прийшлих етносів на державотворчі процеси в різних регіонах, зокрема слов'янсько-скандинавські відносини у Північно-Східній Русі (А.Комар (Київ) “Інкорпорація мешканців півночі у Староруську державу в IX–на початку XI ст.”; К.Міхайлов (Санкт-Петербург) “Скандинавські знахідки на периферійних поселеннях в Поволхов'ї”; І.Янссон (Стокгольм) “Жіночі прикраси зі Скандинавії в ранньохристиянських похованнях на території Русі”; В.Зоценко (Київ) “Скандинавські старожитності IX–XI ст. Русі-України”; Ф.Андрощук (Стокгольм) “Слов'янсько-варязькі відносини: за матеріалами давньоруської культури межиріччя Дніпра та Десни (IX–середина X ст.)”; в межах римського лімесу на Балканах (В.Іванішевич (Белград) “Знахідки давньовізантійських печаток з Північної Іллірії”; С.Іванов (Москва) “Війна на Дунаї 90-х рр. VI ст. у висвітленні Никифора Калліста Ксантопула: нове джерело”; І.Бугарські (Београд) “Знахідки зі Стрецеви та стремена у ранньовізантійському контексті”) та у Центральній Європі (Л.Галушка (Брно) “Агломерати “Stare Mesto–Uherske Hradiste”; М.Янков'як (Варшава) “Польща до Польщі:

Нумізматики та політична історія польських земель у X ст.”; К.Фокт (Вроцлав) “Польща до Польщі. Племя, територія племені та держава у письмових записках та матеріальних знахідках”; М.Филипчук (Львів) “Система заселення Прикарпаття в останній чверті I тисячоліття н. е.: стан і перспективи дослідження”; М.Сагайдак (Київ) “Князі і міста”). Значний інтерес в учасників симпозіуму викликали доповіді Д.Єлінкової (Прага) “Формування матеріальної культури ранніх слов’ян: проблеми хронології” та Р.Терпиловського (Київ) “До проблеми формування слов’янських старожитностей (за матеріалами Подніпров’я I–V ст. н. е.”, в яких з нових позицій висвітлено походження, час та шляхи розселення слов’ян у середині I тис. н.е.

*Відкриття II Міжнародного симпозіуму
“Народження слов’янських держав: стан та перспективи досліджень”
Актова зала університету*

У ході форуму на території літописного Пліснеська проведено польовий семінар з метою презентації результатів експедиції Інституту археології, що мають відношення до державотворчих процесів в українському Прикарпатті. Пліснеськ – одне з найбільших слов’янських городищ у Центральній і Південно-Східній Європі, площа якого становить близько 400 гектарів. Воно розташоване біля села Підгірці Бродівського району Львівської області. Влітку 2008 р. археологічною експедицією Інституту археології ЛНУ ім. І.Франка тут відкрито унікальні об’єкти, причетні до процесів державотворення: оборонні споруди слов’янського міста-держави та синхронну до них забудову. Ці відкриття здійснено за активної участі студентів історичного факультету В.Шелепа та А.Филипчука, які й представляли розкопки на такому поважному симпозіумі. Робота студентів як майбутніх фахівців була високо оцінена, й вони уже отримали запрошення співпрацювати в інших експедиціях. Важливим досягненням польового семінару в Пліснеську є визнання вітчизняними та багатьма зарубіжними фахівцями того факту, що на західних теренах України справді проходили державотворчі процеси паралельно з тими, які відбувалися в Подніпров’ї. Іншими словами, на Прикарпатті до походу Володимира Великого 992 р. уже існували державні структури. Це те, чого немає в сучасних підручниках.

У ході симпозіуму відбулися гострі дискусії з делегаціями з Росії та Польщі щодо бачення історичного процесу формування держав. Позиції нашої археологічної науки підтримали чеські, французькі, шведські колеги. Вітчизняні фахівці намагалися висвітлити реальну історичну ситуацію в польському Передкарпатті, українському Прикарпатті, на Волині та у центральних частинах України в останній чверті I тисячоліття н. е., тобто, тоді, коли формувалася одна з перших східнослов’янських держав – Київська Русь.

Сьогодні, коли Україна має свою державу, потрібно на міждисциплінарній основі вирішувати триєдину проблему: появу мови, етносу і держави. Важливішого завдання для гуманітарної науки – історичної, археологічної, лінгвістичної – просто немає. Тоді в нас буде єдина концепція формування України в ранньосередньовічний період.

У межах проекту заплановано у 2010 р. видати колективну монографію “Народження слов’янських держав: стан і перспективи досліджень”, яка повинна вийти в Лондоні. На думку співорганізаторів симпозиуму, вона має висвітлити найновіші підходи до процесів формування ранніх слов’янських держав.

Михайло ФІЛИПЧУК

Літописний Плісеськ. Презентація 5-ї слов’янської лінії захисту

*Світлина на згадку. Учасники II Міжнародного симпозиуму
“Народження слов’янських держав: стан та перспективи досліджень”
Підгорецький монастир*